

Адрес - нишонӣ - суроға

Интишори сомонӣ «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон»
(<http://istilohot.tj>)

Адрес - нишонӣ - суроға

Ношир: Ҳайати тадорукот Санаи интишор: 1 Январ, 2017 - 11:11

Суроғ дар забони форсӣ-тоҷикӣ иқтибоси туркӣ буда, ин вожа дар фарҳангҳои куҳан, бинобар осори чанде аз гузаштагон ба гунаи суроғ (سراغ) омадааст. Дар фарҳангномаҳо аз ин маъниҳои вожаи суроғ ёд мешавад: ҷустуҷӯ, кофтуков; интизор; нишон, асар, аломат; дарак, хабар. Вожаи суроғ дар ин маъниҳо дар осори Ҳозик, Сайидо, Савдо, Ҷомӣ, Бедил ва чанд адибони дигар ба кор рафтааст.

Дар «Луғатнома»-и Деҳхудо «суроғ» (سراغ) чунин маънӣ шудааст: «суроғ- нишони пойи одамай ва ғайра; нишони пой ва бо лафзи талаб кардан ва ҷ устан ва кардан ва гирифтани ва бардоштан ва додан мустаъмал аст (Онандроҷ, Ғиёс ул-луғот). Дар туркӣ сӯроғ (سوراغ) ба маънии тафасхус ва тафтиш бошад; нишон ва асар ва хабар; маҷозан ба маънии талош ва ин лафз туркӣ аст (Ғиёс ул-луғот)».

Деҳхудо аз ин таркибҳои феълӣ бо вожаи суроғ низ ёд мекунад: суроғ додан- нишон додан; суроғ доштан — огоҳӣ доштан; суроғ кардан — нишон ёфтани, огоҳӣ ёфтани; суроғ гирифтани — хабар пурсидани, бохабар шудани (Деҳхудо. Луғатнома. Техрон, 1998; ҳамчунин муроҷишаи шавад ба Фарҳанги забони тоҷикӣ, Москва, 1969; Фарҳанги тоҷикӣ ба русӣ. Душанбе, 2006; Фарҳанги мукаммали забони тоҷикӣ. Душанбе, 2011.)

Шарҳи «Фарҳанги форсии Амид» низ дар иртибот ба вожаи суроғ ҷолиб ба назар мерасад: «суроғ- нишон ва аломат, нишони пой; пурсиш аз ҷо ва макони касе; бо суроғи касе ё чизе рафтани; пайи ӯ рафтани ва онро ҷустуҷӯ кардани; суроғ гирифтани- касеро ҷустуҷӯ кардани ва ҷову макони ӯро аз дигарон пурсидани» (Фарҳанги форсии Амид. Техрон, 1387).

Дар забони ӯзбекӣ ин вожа ба гунаи so'roq (сӯроқ - سوراغ) дар ин маъниҳо истифода мешавад: 1. пурсиш, суол; 2. (ҳамчун истилоҳи ҳуқуқӣ) бозпурсӣ, пурсиш аз муттаҳам дар бораи вуқуи ҷурм; 3. тақозонамаи расмӣ, пурсишнома. Ин вожа дар ӯзбекӣ дар ин чанд қолаб мушоҳида мешавад: бесӯроқ — бидуни пурсиш, бидуни иҷозат; сӯроқламоқ — пурсуҷ ӯ кардани; сӯроқсиз — бидуни руҳсат; бидуни бозпурсӣ. (Фарҳанги узбакӣ ба форсӣ. Муҳаммад Ҳалим Ёрқин, Шафиқа Ёрқин. Техрон, 1386).

Имрӯз дар забони тоҷикӣ бар ивази адрес аз вожаҳои «нишонӣ» ва

«суроға» кор гирифта мешавад. Адрес (аз франсавӣ -adresse < addresser «ирсол додан, фиристодан») дар дигар забонҳо дар чандин маъно, аз ҷумла маънои асосии он «маҳал ё макони муассиса ё идора ва ё ҷойи зисти шахс» истифода мешавад. (Большой словарь иностранных слов. Москва, 2007).

Вожаи байналмилалӣ адрес дар забони тоҷикӣ ба воситаи забони русӣ пас аз солҳои 20-уми асри ХХ ворид шуда ва то ба имрӯз барои ҳама маълум аст. Ҳатто вожаи адрес дар забони тоҷикӣ (ҳамчунин форсӣ-âdres) ва забонҳои дигари Иттиҳоди Шӯравӣ собиқ ягона истилоҳе буд, ки баробари дигари муносиб надошт ва дар ҳама ин забонҳо яқсон ба кор мерафт.

Ин вожа дар форсӣ ҳамчун иқтибоси франсавӣ ба гунаи âdres ба кор рафта, баъдан муодили форсии он — «нишонӣ» низ мавриди истифода қарор мегирад, ки фарҳангномаҳои форсӣ дар истифодаи он далели ин гуфтаҳо мебошад.

Дар забони тоҷикӣ се гунаи баробариҳои он, яъне адрес (таваҷҷути забони русӣ), нишонӣ (аз форсӣ) ва суроға (аз суроғ+а, аз бунёди туркии сӯ роғ) ба кор меравад. Бояд таъakkур дод, ки вожаҳои «нишонӣ» ва «суроға» пас аз солҳои 90-уми асри ХХ дар забони тоҷикӣ қорбурд пайдо карда ва ба нашри аввали «Фарҳанги тоҷикӣ ба русӣ» (ҷ.1, соли 2004; ҷ.2, соли 2005 ва нашри дувум соли 2006) ворид гардиданд.

Суроға, ки иборат аз ҷузъҳои суроғ ва пасванди -а мебошад, махсуси забони тоҷикӣ ба шумор меравад. Аз вожаи туркии суроғ на дар забонҳои туркӣ ва на забонҳои ғайри туркӣ вожаи суроға (бо иловаи пасванди-а) сохта нашудааст. Ин шакл танҳо аз сохтаҳои баъдӣ дар забони тоҷикӣ маҳсуб мешавад.

Дар «Луғати русӣ-тоҷикӣ»-и соли 1933 дар алифбои лотинӣ танҳо аз вожаи иқтибосии «адрес» истифода шудааст. Ҳамин тариқ дар ду фарҳангӣ дигар — «Луғати русӣ — тоҷикӣ»-и соли 1949 ва «Луғати русӣ — тоҷикӣ»-и соли 1985 низ «адрес» бидуни баробариҳои тоҷикии он омадааст. Дар забони форсӣ вожаи «нишонӣ» дар баробари адрес (форсӣ âdres) ба кор меравад. Вожаи нишонӣ дар «Луғатнома»-и Деҳхудо дар баробари он чанд маъние, ки аз гузаштагон ҳамчун шохид ёд мекунад, як маънии дигари он «нишон, суроғ, адрес» низ зикр кардааст.

Адрес - нишонӣ - суроға

Интишори сомонаи «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон»
(<http://istilohot.tj>)

Аз таърихи корбурди ин вожаҳо чунин бар меояд, ки «нишонӣ» дар суннати хаттии мо собиқаи бештар, аммо «суроға» бидуни суннати хаттии тӯлонӣ дар забон мавриди истифода қарор доранд. Бо ин далел нишонӣ бо доштани ҷойгоҳи хоси худ дар осор бояд дар мақоми аввал қарор дода шавад. Он чи марбути «адрес» аст ин вожаи маъруфи байналмилалӣ мисли форсӣ ва дари Афғонистон метавон дар забони тоҷикӣ низ корбурди вижаи худро дошта бошад.

Д. Саймиддинов

Баҳодиҳии муҳтаво: 1

Баҳои миёна: 1 (1 овоз)

Категория:

- [Мақолаҳо](#) [1]
- [Фаъолият](#) [2]

Манбаъ::<http://istilohot.tj/tg/content/adres-nishoni-suroga?mini=2025-08>

Пайвандҳо

[1] <http://istilohot.tj/tg/category/%D0%BC%D0%B0%D2%9B%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D2%B3%D0%BE> [2] <http://istilohot.tj/tg/category/%D1%84%D0%B0%D1%8A%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%8F%D1%82>